

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо оформлення відумерлої спадщини (реєстр. № 2220а від 4 червня 2013 року)

Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 4 грудня 2013 року (протокол № 18) проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо оформлення відумерлої спадщини (далі – Законопроект) (реєстр. № 2220а від 4 червня 2013 року), поданий народними депутатами України Деркачем А.Л. та іншими.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту запропоновані зміни спрямовані на забезпечення раціонального використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення та запровадження додаткової можливості наповнення місцевих бюджетів шляхом надання повноважень відповідним органам місцевого самоврядування та місцевим державним адміністраціям після спливу одного року з часу відкриття спадщини та до моменту набрання законної сили рішення суду про визнання спадщини відумерлою передавати земельні ділянки сільськогосподарського призначення в оренду громадянам та юридичним особам.

Для досягнення мети автором пропонується внести зміни до Цивільного, Земельного кодексів України та Закону України «Про оренду землі», згідно з якими запропоновано встановити, що у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, до складу якої входить земельна ділянка сільськогосподарського призначення, а також відмови від її прийняття суд визнає спадщину відумерлою за заявою відповідної сільської, селищної, міської ради у разі розташування земельної ділянки сільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а за межами населених пунктів – за заявою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин. Після спливу одного року з часу відкриття спадщини та до моменту набрання законної сили рішення суду про визнання спадщини відумерлою, земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним

особам у межах населеного пункту, - сільською, селищною, міською радою, а за межами населених пунктів, - районною державною адміністрацією.

Крім цього, Законопроектом пропонується встановити, що після спливу одного року з часу відкриття спадщини та до моменту набрання законної сили рішення суду про визнання спадщини відумерлою, земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам. Орендодавцями земельних ділянок, у цьому випадку, пропонується визначити відповідні сільські, селищні, міські ради, або районні державні адміністрації, в залежності від місця розташування земельних ділянок.

Проведений Комітетом аналіз матеріалів Законопроекту дає підстави для таких висновків.

Відповідно до Конституції України Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8). За приписом частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Статус, повноваження і порядок діяльності Верховної Ради України визначаються Конституцією та законами України.

Верховна Рада України у своїй діяльності повинна виходити із закріплених за нею виключно Конституцією та законами України повноважень. Прийняття законів, згідно з Конституцією України, належать до повноважень Верховної Ради України (пункт 3 частини першої статті 85). Виключно законами України визначаються правовий режим власності та засади цивільно-правової відповідальності (пункти 7 та 22 частини першої статті 92 Конституції).

Відповідно до статті 1277 Цивільного кодексу України, спадщина називається відумерлою та переходить до територіальної громади за місцем її відкриття у випадках: у разі відсутності спадкоємців за заповітом та за законом; у разі усунення всіх спадкоємців від права на спадкування; у разі неприйняття спадщини всіма спадкоємцями; у разі відмови всіх спадкоємців від спадщини. Визнання спадщини відумерлою здійснюється у судовому порядку. Заява відповідного органу місцевого самоврядування про визнання спадщини відумерлою подається до суду за місцем її відкриття після спливу одного року з часу відкриття спадщини.

Запропонований Законопроект містить деякі положення, що суперечать іншим діючим нормам Цивільного кодексу України та потребують суттєвих уточнень.

Так, запропоновані доповнення містять норму відповідно до якої передбачається можливість прийняття або відмови від спадщини земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Однак, відповідно до статті 1268

Цивільного кодексу України спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або не прийняти її. Склад спадщини визначений статтею 1218 Цивільного кодексу України, як усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Таким чином, Цивільний кодекс України не передбачає можливості прийняття або неприйняття окремо частини спадщини (земельної ділянки сільськогосподарського призначення), оскільки таке рішення спадкоємець повинен прийняти стосовно усього складу спадщини.

Запропоновану нову редакцію частини третьої статті 1277 Цивільного кодексу України можна зрозуміти, як запровадження спеціального механізму визнання відумерлості до всієї спадщини у випадку, якщо до її складу входить ділянка сільськогосподарського призначення.

Впровадження орендних відносин для земельних ділянок сільськогосподарського призначення після спливу одного року з часу відкриття спадщини та до моменту набрання законної сили рішення суду про визнання спадщини відумерлою, на думку членів Комітету, є невиправданим. Так, проблема використання (функціонування) спадкового майна до моменту настання визначеності у спадкуванні (вступу у спадщину, оформлення прав спадкоємців чи визнання спадщини відумерлою) є загальною і тому повинна врегульовуватися у загальному порядку. Слід також зауважити, що на сьогодні статтею 1285 Цивільного кодексу України передбачена процедура управління спадщиною. Так, якщо у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус, а в населених пунктах, де немає нотаріуса, - відповідний орган місцевого самоврядування, у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладають договір на управління спадщиною з іншою особою. Особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини.

Відповідно до статті 140 Конституції України місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Відповідно до статті 6 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" територіальна громада є первинним суб'єктом місцевого самоврядування. З огляду на зазначене у Законопроекті, визнаючи права та обов'язки територіальної громади, доцільно вживати термін «орган місцевого самоврядування».

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України вважає за доцільним повернути зазначений Законопроект на доопрацювання.

Міністерство юстиції України також висловлює низку зауважень до Законопроекту.

Міністерство аграрної політики та продовольства України підтримує прийняття цього Законопроекту.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету у своєму експертному висновку зазначає, що за висновком Міністерства фінансів України реалізація Законопроекту не потребуватиме додаткових фінансових витрат і дозволить збільшити надходження до місцевих бюджетів. Проте, через відсутність інформації щодо площі земель сільськогосподарського призначення, яка не переоформлена та фактично не має господаря, Міністерство фінансів не в змозі підтвердити інформацію розробника Законопроекту щодо збільшення надходжень до місцевих бюджетів. За підсумками розгляду прийнято рішення, що Законопроект має вплив на показники бюджету (збільшуючи надходження бюджетів).

З огляду на вищезазначене, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо оформлення відумерлої спадщини (реєстр. № 2220а від 4 червня 2013 року), поданий народними депутатами України Деркачем А.Л. та іншими, повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань адміністративного законодавства Катеринчука М.Д.

Голова Комітету

В.В. Писаренко